

97年人文教育革新中綱計畫
子計畫三 人文領域人才培育國際交流計畫

【補助類型-海外專題研究】

越南漢字音的歷史層次研究
期末成果報告

指導暨補助單位：教育部

指導單位：教育部顧問室人文領域人才培育國際交流計畫辦公室

執行單位：國立台灣師範大學國文研究所

計畫主持人：孫天心

執行日期：

中華民國 97 年 10 月 16 日至 12 月 15 日

目錄

計畫總表	1-2
期末報告	3-12
一、計畫名稱	3
二、計畫目標	3
三、執行情形	3-7
四、經費運用情形	7-8
五、執行成果分析與檢討	9
六、結論與建議	9
七、附錄	10-12
(一) 蒐集資料部分影本	10-11
(二) 實際行程表	12

期末報告

一、計畫名稱

越南漢字音的歷史層次研究

二、計畫目標

(一) 蒐集語料，包括現代語音材料和古代文獻材料，作為構擬越南語音韻史的根據。

(二) 掌握越南語言學研究的成果。

三、執行情形

(一) 語料蒐集

本計畫所蒐集的語料主要分為兩類，以下分別說明執行情形：

1. 現代越南語音調查

為了對現代越南語的語音系統有更完整正確的理解，本計畫赴河內進行語言調查，所蒐集的語料皆經由錄音、錄影方式數位化保存。本次調查成果如下：

(1) 發音人：19 位

(2) 語言種類

越南語：包括越南北部河內、河西、太平、和平、清化、高平及越南中部義安、廣治、順化等地方言。

其他越南少數民族語：芒語、土語、岱依語

(3) 語料數量：總調查時數約 40 小時，共拍攝 22 卷錄影帶。

2. 古代越南語文獻蒐集

本計畫所蒐集的越南語文獻材料主要有二：

(1) 漢喃材料

本次所蒐集的漢喃材料共 14 種，現條列於下：

1. 五千字譯國語
2. 三千字解音
3. 日用常談
4. 洪德國音詩集
5. 道教源流
6. 國音演詩
7. 三千字解譯國語
8. 潘陳傳重閱
9. 指南玉音解義
10. 南方名物備考
11. 大南國語

12. 難字解音
13. 二千字
14. 胡春香喃詩

(2) 早期國語字典

1. Dictionarivm Annamiticvm Lvsitanvm, et Latinvm ope. (越葡拉字典)
2. 大南國音字彙

(二) 越語研究成果探討

本計畫的另一目標，就是切實掌握越南語言學研究的成果，為博士論文作出完整深入的文獻探討，執行方式如下：

1. 蒐集越南學者之著作

本次蒐集到的越南語言學相關著作，包括：

表一、越南語言學相關著作表

作者	時間	書名/論文	出版社/期刊名
An Khê	1924	Quốc văn ta hồi triều Gia-long	Nam Phong
Bùi Minh Đức	2008	Chữ nghĩa tiếng Huế	Nhà xuất bản Thuận Hoá
Cao Xuân Hạo	1998	<i>Tiếng Việt: Mấy vấn đề về ngữ âm, ngữ pháp, ngữ nghĩa</i>	Nhà xuất bản Giáo dục
Cao Xuân Hạo	2001	Tiếng Việt. Văn Việt. Người Việt.	Nhà xuất bản Trẻ
Cao Xuân Hạo	1999	<i>Nghĩa của loại từ</i>	Ngôn ngữ
Đào Duy Anh	1975	Chữ Nôm – Nguồn gốc. Cấu tạo. Diễn biến.	Nhà xuất bản Khoa học xã hội
Đình Văn Đức	2005	Các bài giảng về lịch sử tiếng Việt (Thế kỷ XX)	Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội
Đình Văn Đức	2005	Các bài giảng về lịch sử tiếng Việt (Thế kỷ XX)	Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội
Đoàn Thiện Thuật	2008	Chữ Quốc Ngữ Thế kỷ XVIII	Nhà xuất bản Giáo dục
Đoàn Thiện Thuật	2003	Ngữ âm tiếng Việt	Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội
Dương Quảng Hàm	1950	Việt Nam văn học sử yếu	Bộ Quốc gia Giáo dục(tái bản)
Hoàng Cao Cương	1985	<i>Bước đầu nhận xét về đặc điểm ngữ điệu tiếng Việt (trên cứ liệu thực nghiệm)</i>	Ngôn ngữ
Hoàng Cao Cương	1984	<i>Về khái niệm ngôn điệu</i>	Ngôn ngữ

作者	時間	書名/論文	出版社/期刊名
Hoàng Chiêu Ân (chủ biên)	2003	Từ điển chữ Nôm Tày	Nhà xuất bản Khoa học xã hội
Hoàng Tất Thắng	2003	<i>Địa danh Đà Nẵng từ cách tiếp cận ngôn ngữ học</i>	Ngôn ngữ
Hoàng Thị Châu	1998	Xem lại quan hệ giữa tiếng Việt và ngành Thái qua một số tộc từ	Ngôn ngữ
Hoàng Thị Hồng Cẩm	1999	Tân Biên Truyền Kỳ Mạn Lục Nghiên cứu văn bản và vấn đề dịch Nôm	Nhà xuất bản Văn hóa dân tộc
Hoàng Thị Ngọc	1999	Chữ Nôm và tiếng Việt qua bản giải âm Phật Thuyết Đại Báo Phụ Mẫu Ân Trọng Kinh	Nhà xuất bản Khoa học xã hội
Hoàng Tuấn Phổ	2007	Chỉ nam ngọc âm giai nghĩa - Vấn đề tác giả và thời điểm biên soạn	Ngôn ngữ
Hoàng Văn Ma	2002	Ngôn Ngữ Dân Tộc Thiểu Số Việt Nam một số vấn đề về quan hệ cội nguồn và loại hình học	Nhà xuất bản Khoa học xã hội
Hoàng Xuân Hãn	1978-1979	Văn Nôm & Chữ Nôm đời Trần Lê	Khoa học Xã hội
Lê Nguyễn Lưu	2002	Từ chữ Hán đến chữ Nôm	Nhà xuất bản Thuận Hóa
Lê Trọng Khánh	1986	Sự hình thành và phát triển chữ Việt cổ	Bộ Văn hóa xuất bản
Lê Trung Hoa	2002	<i>Các phương pháp cơ bản trong việc nghiên cứu địa danh</i>	Ngôn ngữ
Lê Văn Quán	1982	Nghiên cứu về chữ Nôm	Nhà xuất bản Khoa học xã hội
Ngô Đức Thọ, Trính Khắc Mạnh	2007	Cơ sở văn bản học Hán Nôm	Nhà xuất bản Khoa học xã hội
Nguyễn Đồng Chi	1970	Việt Nam cổ văn học sử	Phủ Quốc vụ khanh đặc trách văn hoá tái bản
Nguyễn Đức Dương	1983	<i>Mấy nhận xét bước đầu về những khác biệt từ vựng-ngữ nghĩa giữa phương ngữ miền Nam và tiếng Việt toàn dân</i>	Ngôn ngữ
Nguyễn Khuê	1987-1988	Những vấn đề cơ bản của chữ Nôm (Giáo trình)	Đài học Tổng hợp

作者	時間	書名/論文	出版社/期刊名
Nguyễn Ngọc San	2003	Lý thuyết chữ Nôm văn Nôm	Nhà xuất bản Đại học Sư phạm
Nguyễn Quang Hồng	2001	Truyền kỳ mạn lục giải âm	Nhà xuất bản Khoa học xã hội
Nguyễn Quang Hồng	2002	Âm tiết và loại hình ngôn ngữ	Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội
Nguyễn Quang Hồng	1992	Đặc điểm của chữ Việt La-tinh trong quan hệ với đặc điểm loại hình của tiếng Việt	Ngôn ngữ
Nguyễn Tá Nhí	1997	Các phương thức biểu âm trong cấu trúc chữ Nôm Việt	Nhà xuất bản Khoa học xã hội
Nguyễn Tài Cẩn	1975	<i>Từ loại danh từ trong tiếng Việt hiện đại</i>	Nhà xuất bản Khoa học xã hội
Nguyễn Tài Cẩn	2004	Ngữ pháp tiếng Việt	Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội
Nguyễn Tài Cẩn	1998	<i>Thủ pháp kì lịch sử 12 thế kỉ của tiếng Việt</i>	Ngôn ngữ
Nguyễn Tài Cẩn	2000(tái bản)	Nguồn gốc và quá trình hình thành cách đọc Hán Việt	Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội
Nguyễn Tài Cẩn	1985	Một số vấn đề về chữ Nôm	Nhà xuất bản ĐH&THCN
Nguyễn Tài Cẩn	1995	Giáo trình lịch sử ngữ âm tiếng Việt	Nhà xuất bản Giáo dục
Nguyễn Tài Cẩn	2001	Một số chứng tích về ngôn ngữ, văn tự và văn hoá	Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội
Nguyễn Tài Cẩn	2004	Tư liệu Truyện Kiều - Từ bản Duy Minh Thị 1872	Nhà xuất bản Văn học
Nguyễn Thị Lâm	2006	Chữ Nôm và tiếng Việt qua văn bản Thiên Nam ngữ lục	Nhà xuất bản Khoa học xã hội
Nguyễn Thiện Giáp	2008	Từ vựng học tiếng Việt	Nhà xuất bản Giáo dục
Nguyễn Thiện Giáp	2008	Lược sử Việt ngữ học Tập một	Nhà xuất bản Giáo dục
Nguyễn Văn Hiệu	2005	<i>Những địa danh gốc Hán ở một số vùng dân tộc Mông-Dao ở Việt Nam (trên cú liệu địa danh hành chính tỉnh Lào Cai)</i>	Ngôn ngữ
Phạm Văn	1979	<i>Bàn thêm một số điểm về việc thu thập</i>	Ngôn ngữ

作者	時間	書名/論文	出版社/期刊名
Háo		<i>và định nghĩa từ địa phương trong "Từ điển tiếng Việt phổ thông tập 1"</i>	
Phan Khôi	1997(tái bản)	Việt ngữ nghiên cứu	Nhà xuất bản Đà Nẵng
Tạ Văn Thông	2004	Ngữ âm tiếng kơHo	Nhà xuất bản Khoa học xã hội
Trần Nghĩa	2000	Sưu tầm và khảo luận tác phẩm chữ Hán của người Việt Nam trước thế kỷ X	Nhà xuất bản Thế giới
Trần Trí Dõi	1999	Nghiên cứu ngôn ngữ các dân tộc thiểu số Việt Nam	Nhà xuất bản Đài họcQuốc gia Hà Nội
Trần Trí Dõi	2007	Giáo trình lịch sử tiếng Việt (Sơ thảo)	Nhà xuất bản Đài họcQuốc gia Hà Nội
Trần Xuân Ngọc Lan	1985	(Phiên âm và chú giải) Chỉ nam ngọc âm giải nghĩa	Nhà xuất bản Khoa học xã hội
Trính Khắc Mạnh	2002	Tên Tự Tên Hiệu Các tác gia Hán Nôm Việt Nam	Nhà xuất bản Khoa học xã hội
Vương Lộc	1995	An Nam dịch ngữ. Vương Lộc giới thiệu và chú giải	Nhà xuất bản Đà Nẵng
	2006	Nghiên cứu chữ Nôm	Nhà xuất bản Khoa học xã hội
	2008	Nghiên cứu về chữ Nôm	Nhà xuất bản Khoa học xã hội

2. 與越南學者訪談

透過訪談越籍學者，了解目前越南學界對越南漢字音和越南語的研究情形，以及越南境內各方言及越語支語言的分布概況。本次拜訪的學術單位和訪談的學者包括：

- (1) 學術單位：
漢喃研究所、河內國家大學下屬外國語大學、河內國家大學下屬人文社會科學大學、河內師範大學、國家圖書館、社會科學通訊院
- (2) 學者：
阮光紅、阮左珥、陳仲洋、阮春面、阮紅英、阮青草、阮廷賢、華山

四、 經費運用情形

(一) 經費使用項目明細說明

五、 執行成果分析與檢討

本計畫之目標，旨在蒐集越南語材料並了解目前越語學界的相關研究情形，以下分別說明執行成果：

(一) 語料蒐集

本次蒐集的語料分為現代語音材料和古代文獻材料兩類：

1. 現代越南語音調查

本計畫執行期間，使用國立台灣師範大學吳聖雄教授所設計的語言調查程式，在時間及客觀環境的限制下，得以有效率的蒐集大量語料，包括越語各地方言和其他語支語言，並完成初步標記，為後續研究做好了準備。預計這些語料可以為越南語實際讀音與拼音系統對應的分合、聲韻調具體的音值、連調變化等研究提供充分的證據。

2. 古代越南語文獻蒐集

本次蒐集十四部漢喃文獻，許多材料同時有漢字、喃字、越南羅馬字的對當，對於研究越南漢字音、越南語音韻史都有極大的幫助。此外，這次也蒐集了早期的國語字字典，其中 1651 年出版的越葡拉字典是第一本羅馬字字典，學術價值尤高，這些文獻材料將是研究越南語拼音系統和音韻史的重要佐證。

(二) 越語研究成果探討

本計畫執行期間，拜訪了六個學術單位，並向多位專家學者請教，對於越南學界目前越南語和越南漢字音的研究進展、越語方言的調查情況，有了初步的瞭解。本次蒐羅了約七十部越籍學者的著作，其中包括許多已經絕版的重要書籍，幸得阮光紅教授慷慨相借，也蒐集回台。

本次蒐集到的語料和文獻，都是台灣較為缺乏的研究資源，對於博士論文「越南漢字音的歷史層次研究」的撰寫甚有助益，此行成果可謂豐碩。唯計畫執行期間，遭遇河內三十五年來最大的水災，整個城市幾乎停擺一星期，工作進度因此略有延宕，部分研究機構及學者未及拜訪；而受到洪水影響，許多少數民族部落無法深入調查，是此行最大的遺憾。

六、 結論與建議

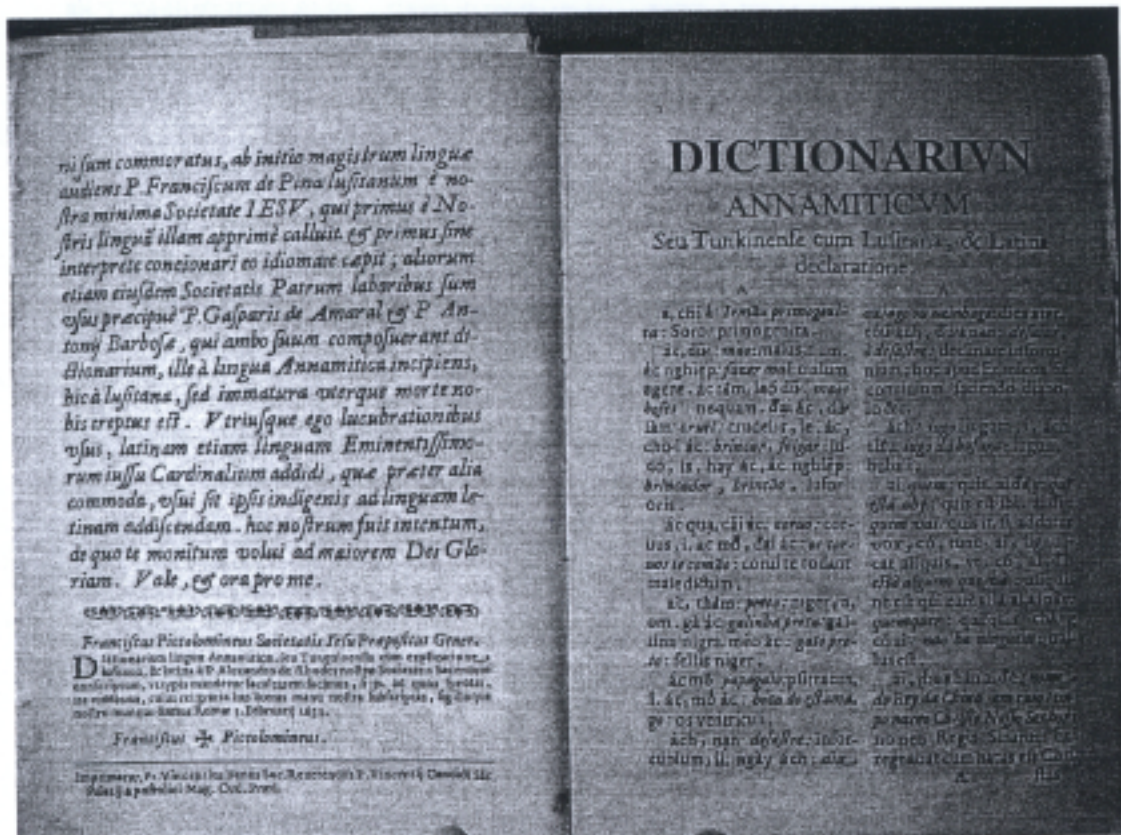
本次的結論和建議如下：

1. 撰寫博士論文期間，得以赴研究相關地區蒐集語料和文獻材料，對提昇論文品質和培養研究能力都有相當大的助益，懇切希望教育部能繼續辦理此類計畫。
2. 關於補助款項的部分，本次只補助機票費和生活費，但研究工作經常需要其他的花費。以本次為例，遠赴國外就想取得最珍貴的文獻，而這些特藏資料的檢索、複印費用格外昂貴，另外，進行田野調查也需要發音人工作費、當地的交通費。為使計畫執行更有成效，這些研究費用亟需補助。

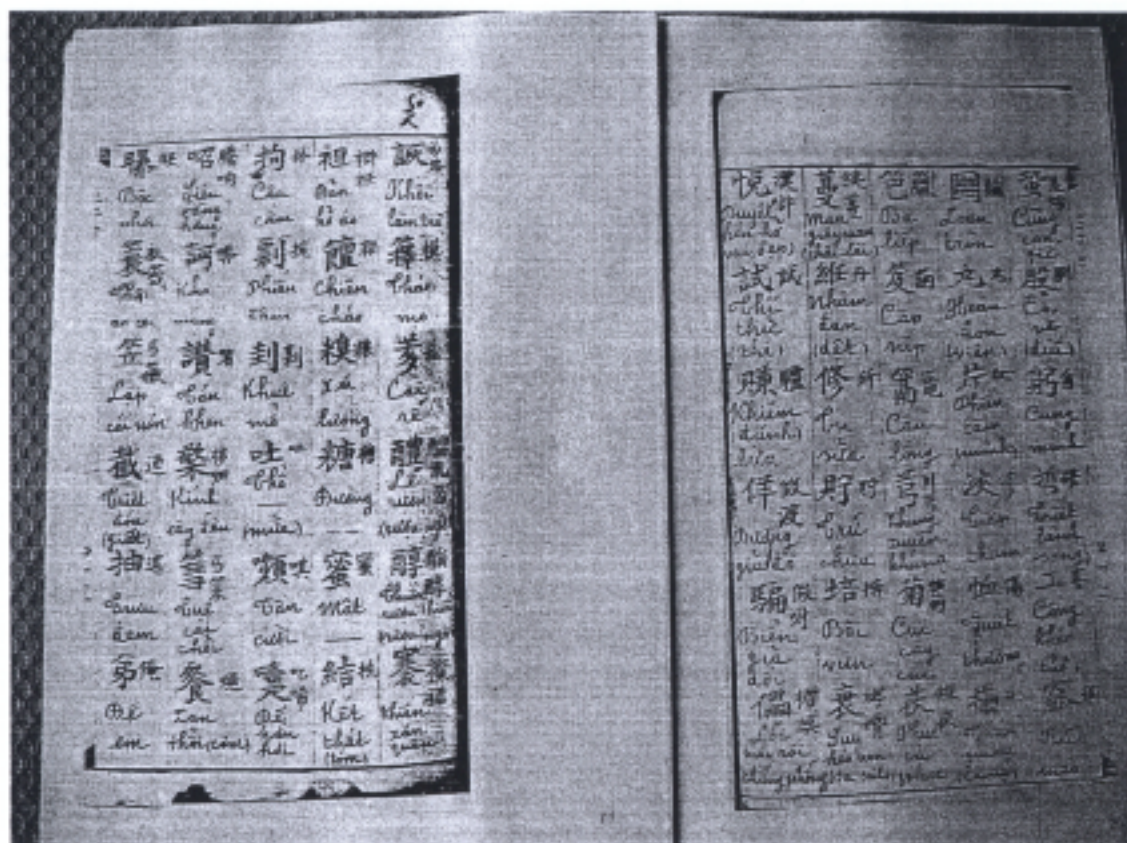
七、 附錄

(一) 蒐集資料部分影本

1. 《越葡拉字典》書影

2. 《三千字解釋國語》書影

(二) 實際行程表

日期	地點	工作內容	備註
10/16	台北－河內	抵達河內	出發
10/17-10/19	河內	辦理相關手續、接洽發音人	
10/20－10/30	漢喃研究所	收集資料、語言調查、會晤 研究員	假日則赴書店收 集資料
10/31－11/5	河內住處	處理語料	遭遇河內水災， 停課停班
11/6－11/11	漢喃研究所	收集資料、語言調查、會晤 研究員	假日則赴書店收 集資料
11/12－11/27	河內國家大學 下屬外國語大 學、河內國家 大學下屬人文 社會科學大 學、河內師範 大學、漢喃研 究所	收集資料、語言調查、會晤 學者	
11/28－11/30	國家圖書館、 社會科學通訊 院	收集資料	
12/1－12/12	河內國家大學 下屬外國語大 學、漢喃研究 所	收集資料、語言調查、會晤 學者	
12/9－12/12	順化	語言調查	
12/13－12/14	河內	回台準備	
12/15	河內－台北	抵達台北	回國